

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในสถาบัน บุคลิกภาพ และพฤติกรรม การรับข่าวสาร กับความรู้และการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานการวิจัย ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการตอบสนอง
2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพยาบาล
4. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถาบัน
5. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพ
6. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการรับข่าวสาร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการตอบสนอง

ความรู้ (Knowledge)

ความหมายของความรู้ (Knowledge)

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง(Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่าง ๆ (Carter V. Good ,1973) ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมของเว็บสเตอร์(Webster's New World Dictionary,1988) ที่ให้ความหมายของความรู้ว่า เป็นส่วนประกอบของความจริง หลักการณ์และเหตุผลที่ได้จากการสังเคราะห์ประสบการณ์ของมนุษย์ หรือสิ่งที่ได้จากการสังเกต จากการเรียนรู้

นอกจากนี้ Bloom (1975) กล่าวว่า ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ

Bergquist (1981) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การรู้จักข้อเท็จจริง หรือหลักการเบื้องต้น โดยการศึกษาหรือการสืบเสาะแสวงหาจนเกิดความเข้าใจ และความชำนาญจนสามารถนำไปปฏิบัติได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้กล่าวถึงความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็น พฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้หรือการมองเห็น หรือได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี โครงสร้าง วิธีการ แก้ปัญหา เหล่านี้เป็นต้น

จากคำจำกัดความดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การระลึกไว้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการสังเกตประสบการณ์หรือจากรายงาน

ระดับความรู้

Bloom และคณะ (อ้างในสุนันท์ สลโกสุน, 2525) ได้แบ่งระดับความรู้ เป็น 6 ระดับ จากขั้นที่ง่ายไปสู่ขั้นที่ยากดังนี้คือ

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) เป็นความสามารถทางสมองในอันที่จะทรงไว้ หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ในสมอง การวัดว่าบุคคลมีความสามารถในการจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ให้ดูว่าบุคคลนั้นสามารถเลือกสิ่งที่จะจำไว้ได้เพียงใด
2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการสื่อความหมาย ทั้งให้ผู้อื่นรู้เจตนาของตน และตนเองรู้ความหมาย ความปรารถนาของผู้อื่น
3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ไปใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างได้ผล เป็นความสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนการสอนไปแก้ไขสถานการณ์ให้สำเร็จถูกต้องไป
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวใด ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการประกอบส่วนย่อย ๆ ให้เข้ากันได้เป็นเรื่องราว เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวในหลาย ๆ ลักษณะ แล้วนำมาจัดระบบโครงสร้างเสียใหม่ ให้เกิดสิ่งใหม่ซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินดีราคา โดยอาศัยหลักเกณฑ์ (Criteria) และมาตรฐาน (Standard) ที่วางไว้

ประเภทของความรู้

ทม ภูมิภาค (2523) กล่าวว่า ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ ระลึกถึงวิธีการและกระบวนการต่าง ๆ หรือระลึกถึงแบบกระสวน โครงสร้าง วัตถุประสงค์ ในด้านความรู้ นั้น จะย่ำในเรื่องกระบวนการความจำ กระบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Specifics) เป็นการจดจำสิ่งต่างๆ อย่างโดดเด่น เป็นการเชื่อมโยงสัญลักษณ์กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เป็นรากฐานของการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของความรู้ ((Knowledge of Terminology) เป็นความรู้เกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ คำศัพท์ต่างๆ เป็นข้อความหรือ ศัพท์ทางเทคนิค

3. ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ เช่น ความรู้เกี่ยวกับโรค สาเหตุ

4. ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางในการจัดการสิ่งเฉพาะ เช่น ความรู้ในวิธีการสืบสวนหาสาเหตุ เป็นความรู้ที่อยู่กลางระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม

5. ความรู้ในระเบียบวิธีของกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดเอาไว้หรือเป็นข้อตกลงของกลุ่ม

6. ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มหรือเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่อง

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท เช่น เป็นปัญหาทางสังคม หรือปัญหา

สิ่งแวดล้อม

8. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ เช่น ความรู้ในการตั้งเกณฑ์การประเมินสภาพอากาศเป็นพิษ

9. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ เช่น วิธีที่จะช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม

10. ความรู้เกี่ยวกับนามธรรมทางด้านวิชาการต่าง ๆ ด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนมากเป็นทฤษฎี กฎเกณฑ์ เช่น ความรู้เกี่ยวกับหลักการและสรุป ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง เป็นการรวมหลักการหรือการสรุปเชื่อมกันอย่างมีระบบ

จะเห็นได้ว่า ความรู้มีหลายประเภท แต่ละประเภทก็มีความสำคัญและจำเป็น ดังนั้นในการวัดความรู้จึงเลือกเฉพาะในหัวข้อที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกวัดความรู้เกี่ยวกับภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเลือกวัดความรู้เกี่ยวกับความหมายของความ ข้อเท็จจริงเฉพาะ และวิธีการ เป็นการวัดระดับความรู้ในขั้นความเข้าใจ (Comprehension) ตามแนวทฤษฎีของ Bloom และคณะ ซึ่งเป็นระดับขั้นที่สองของความรู้ เหมาะกับกลุ่มประชากรที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี เพื่อจะได้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปแนะนำผู้ป่วย ญาติ และประชาชน

การตอบสนอง (Response)

Davis (1984) กล่าวถึงการตอบสนองว่า เป็นปฏิกิริยาสะท้อนของผู้ให้การช่วยเหลือต่อความคิดและความรู้สึกที่แสดงออกมา

การตอบสนองตามความหมายในพจนานุกรมเวบสเตอร์ (Webster's new world, 1988) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่พูด หรือแสดงออกมาเพื่อการตอบ การส่งกลับ หรือเป็นปฏิกิริยาได้ตอบ

ธีระพร อุวรรณโณ(2534) อธิบายว่าสิ่งที่ถูกกระตุ้นให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการตอบสนอง

Anthony (1970) ได้อธิบายว่า การตอบสนองเกิดจากปัจจัย 3 ประการร่วมกัน คือ

1. การรวบรวม (collective reaction) ซึ่งทำให้การตอบสนองเป็นไปอย่างมีแบบแผนที่กำหนดไว้ตายตัว และการตอบสนองแบบนี้อาจสะท้อนให้เกิดการสร้างสรรคในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้
2. บุคลิกภาพและประสบการณ์ ทำให้การตอบสนองนั้นมีลักษณะเฉพาะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและประสบการณ์
3. ทักษะ ความรักและการกระทำ มีอิทธิพลทำให้การตอบสนองที่เคยปฏิบัติมาก่อนเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนั้น การตอบสนองที่ดีจะต้องเป็นการตอบสนองที่ไม่มีแบบแผนกำหนดไว้หรือมีน้อยที่สุด ไม่มีอิทธิพลของทักษะ ความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น ๆ

จากความหมายของการตอบสนองที่กล่าวมา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การตอบสนอง หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกมาต่อสิ่งที่มากระตุ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ การตอบสนองต่อภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม วัดจากความตั้งใจ ความสนใจที่จะรู้ เลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่สนใจ และพึงพอใจ

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความหมายของภาวะวิกฤต

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2535 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ภาวะ (หน้า 616) หมายถึง ความมี ความเป็น ความปรากฏ

วิกฤต (หน้า 752) หมายถึง เวลา หรือ เหตุการณ์ขั้นอันตรายที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ขึ้นแตกหักจะไปทางดีหรือร้ายก็ได้ เช่น การเมืองหรือเศรษฐกิจ

สเน่ห์ จามริก (2530) ได้กล่าวว่า วิกฤตของบ้านเมือง คือ วิกฤตของการเปลี่ยนแปลงที่เราไม่สามารถควบคุมให้เป็นตัวเองได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งไปในจุดเดียว ผลที่ได้จึงเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจก็ดี การกินอยู่ก็ดี ความร่ำรวยก็ดี คุณภาพชีวิตที่ดี จะเกิดขึ้นกับคนส่วนน้อยของประเทศ

วิทยากร เชิงฤต (2531) กล่าวว่า คำว่า วิกฤตเป็นคำที่ค่อนข้างรุนแรง บางคนก็กลัวที่จะพูดถึงภาวะวิกฤต ถ้าเรามองจากนักวิพากษ์วิจารณ์ก็มองว่า ปัญหาสังคมไทยค่อนข้างรุนแรง จะเรียกว่า วิกฤต ก็ได้

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างใน ศาณี สุวรรณพัฒน์ ,2536) กล่าวว่า เมื่อเราพูดถึงวิกฤต เรากำลังพูดถึงระบบ (ซึ่งแปลว่าอะไรหลาย ๆ อย่าง ที่สัมพันธ์กันในเชิงเกี่ยวพันหรือขัดแย้งกันอย่างไร จึงทำให้ทั้งหมดนั้นทำหน้าที่ของมันไป) ตัวอุปัติการณ์เลข ๆ ไม่เป็นวิกฤตในตัวของมันเอง แต่อุปัติการณ์บางอย่างอาจเป็นผลให้ระบบไม่สามารถทำงานต่อไปได้ หรืออุปัติการณ์บางอย่างอาจสะท้อนการไม่ทำงานของระบบ ตามปกติระบบอะไรก็ตามต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ระบบจะปรับตัวเองโดยปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ใหม่ ให้สามารถทำงานต่อไปได้เหมือนเดิม เมื่อใดก็ตามที่ระบบไม่ยอมปรับเปลี่ยนตัวเอง ด้วยเหตุใดก็ตาม เช่น ด้วยเหตุที่

ความเปลี่ยนแปลงเร็วและแรงเกินไป หรือเพราะความไร้ประสิทธิภาพของระบบนั่นเอง ฯลฯ ก็ตาม มันก็เริ่มจะไม่ทำงานอย่างที่ควรจะทำ เมื่อนั้นเราอาจกล่าวได้ว่าเกิด "วิกฤต" ขึ้นแล้ว

สรุป ภาวะวิกฤต หมายถึง การปรากฏเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา หรือถึงขั้นเป็นอันตราย ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่รวดเร็วและรุนแรง และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อบรรเทาความรุนแรงหรืออันตรายนั้นโดยด่วน

สาเหตุของการเกิดภาวะวิกฤต

Coombs (1980) กล่าวว่า วิกฤตการณ์ในแต่ละแห่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันโดยมีองค์ประกอบจำนวนหนึ่งที่ทำหน้าที่เหมือนกันทุกประการ นั่นคือ ปฏิสัมพันธ์ของคำสามคำ คือ การเปลี่ยนแปลง(change) การดัดแปลง (adaptation) และความเหลื่อมล้ำ(disparity) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้น สัดส่วนองค์ประกอบ ผลประโยชน์และอำนาจต่อรองของชนชั้น ในความสัมพันธ์กับชนชั้นอื่น ๆ ได้เปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป บางกลุ่มต้องเสียผลประโยชน์ไป ทำให้เกิดกลุ่มใหม่ ๆ ขึ้น โครงสร้างของสังคมมีความซับซ้อนขึ้น มีทั้งพลังที่ทำให้เกิดความร่วมมือและพลังที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรม ก่อให้เกิดการร่อยหรอของทรัพยากรตามธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในประเทศ เช่น การทำลายป่าไม้ ทำลายสมดุลทางนิเวศวิทยา เกิดการระบาดของศัตรูพืช ความอุดมสมบูรณ์ของดินเสียไป เป็นต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงถึงขั้นวิกฤต เช่น ภาวะวิกฤตทางด้านพลังงาน น้ำ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ แต่ประชาชนชาวไทยดูเหมือนจะเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นของธรรมดา เมื่อเวลาผ่านไป (นาท ดันชาวิรุทธิ์ ,2523)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างใน ศาณี สุวรรณพัฒน์ ,2536) ได้อธิบายการเกิดภาวะวิกฤตไว้ว่า วิกฤตเกิดขึ้น 3 ด้านในสังคมไทย ซึ่งทำให้ระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทยกำลังไม่ทำงานเพราะปรับตัวไม่ได้ คือ

1) ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเกิดขึ้นในระยะ 30 ปี ที่ผ่านมามีมากและรุนแรงเสียจนกระทั่งระบบควบคุมทางสังคม (social control) เกือบทุกอย่างสลายลงหรือไม่ทำงาน ในขณะที่ระบบราชการซึ่งเป็นหนึ่งในระบบควบคุมทางสังคมไม่ได้ปรับตัวให้รับกับความเปลี่ยนแปลงได้ทัน กลายเป็นระบบที่ไร้ประสิทธิภาพที่สุด มีแต่อำนาจและผลประโยชน์ จึงไม่

ยอมให้องค์กรท้องถิ่น องค์กรประชาชนและองค์กรอื่น ๆ นอกกระบวนการ ได้เติบโตหรือพัฒนาขึ้นมาแบ่งเบาภาระของระบบราชการ เพราะกลัวจะแย่งเอาอำนาจและผลประโยชน์ของตัวเองไป ผลก็คือความเสื่อมของสถาบันทางสังคมเกือบทุกอย่าง กรณีการบุกรุกที่ป่า ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและสตรี ขาดเสถียร ฯลฯ ถ้วนสะทอนให้เห็นภาวะวิกฤตของระบบควบคุมทางสังคมทั้งสิ้น

2) การแย่งชิงการใช้ทรัพยากร เป็นวิกฤตอีกอย่างหนึ่งที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ ทรัพยากรที่ชาวบ้านทั่วไปเคยใช้และจัดการเองในทางปฏิบัติกำลังถูกแย่งไปหมด ในขณะที่สถาบันทางการเมืองและการปกครอง ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาสำหรับการประนีประนอมผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ผลก็คือเกิดความขัดแย้งในความสัมพันธ์กันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น ในเรื่องของการสร้างเขื่อนก็เห็นได้ชัดว่าเกี่ยวกับเรื่องการใช้และจัดการกับทรัพยากรโดยตรง วิกฤตอันนี้ทำให้ระบบเดิมที่เคยมีการแบ่งการใช้ทรัพยากรกันในลักษณะที่ทุกฝ่ายพอยอมรับได้พังทลายไปหมดแล้ว ฉะนั้นนับจากนี้ไปสังคมไทยจะเผชิญแต่ความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

3) การหยุดนิ่งของโครงสร้างทางการเมืองของประเทศ ท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องทำการแก้ไขโดยการทำให้โครงสร้างทางการเมืองให้สามารถรองรับอำนาจของคนหลากหลายกลุ่มได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องทำให้แนวทางการพัฒนาเอื้อประโยชน์ต่อคนหลากหลายกลุ่มไปพร้อมกัน ไม่ใช่อาภิงกรรมของคนส่วนใหญ่มาเป็นเบียดเบียนแก่คนส่วนน้อยที่อยู่ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ปัญหาเรื่องการซื้อเสียง การแปรสภาพรัฐวิสาหกิจ ราคาผลผลิตภาคเกษตรกรรมตกต่ำ ฯลฯ ก็เกี่ยวเนื่องกับวิกฤตข้อนี้ทั้งสิ้น

ลิจิต ชีร์เวกิน (2531) กล่าวว่า ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากการพัฒนาอย่างไม่สมดุล คือ การมีนโยบายแห่งชาติ คำนึงถึงเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยไม่คำนึงถึงด้านพัฒนาทางการเมือง ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมย่อมนำไปสู่ความต้องการและการเรียกร้องใหม่ๆเหล่านี้ ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งหาข้อยุติไม่ได้ และอาจนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ในที่สุด การพัฒนาเพียงเศรษฐกิจเพียงประการเดียว โดยไม่สนใจประเด็นในการกระจายรายได้ การขาดความสนใจ หรือพยายามในการพัฒนาสถาบันการเมืองควบคู่ไปกับการพัฒนา และเติบโตในภาคอื่น ๆ นำไปสู่ปัญหาได้

อุทุมพร จามรมาน และคณะ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ได้ทำการสอบถามความรู้ลึกของประชาชน ได้ความว่า การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะก่อให้เกิดความเจริญด้านวัตถุ การติดต่อสื่อสาร ความกว้างขวางในด้านความรู้

ความสามารถของคน แต่เกิดความเสื่อมด้านจิตใจ เช่น คนมีกิเลสมากขึ้น อาชญากรรม โศกณิการทิ้งถิ่นของคนต่างจังหวัด เป็นต้น

กรมการฝึกหัดครู (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกหัดครูและสถาบันการฝึกหัดครูในอนาคต ได้ศึกษาสภาพสังคมไทยในอนาคต (ปี พ.ศ.2540) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ คือ การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม สังคม วัฒนธรรม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวม 15 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มทางสังคมไทยในด้านต่าง ๆ คือ

1. โครงสร้างครอบครัว ขนาดครอบครัวจะเล็กลง บทบาทของสมาชิกในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงเป็นแบบตะวันตกมากขึ้น มีความผูกพันกันน้อยลง
2. ประชากรเพิ่มมากขึ้น และกระจายสู่เมืองมากขึ้น
3. การเปลี่ยนสภาพจากชนบทเป็นเมืองจะมีมากขึ้น
4. โดยส่วนรวมสังคมจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น
5. แหล่งทรัพยากรจะลดลง
6. เศรษฐกิจจะเติบโตค่อนข้างช้า
7. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปไกลและกระจายไปทั่วประเทศ
8. การสื่อสาร การคมนาคมและคอมพิวเตอร์จะขยายตัวและทันสมัยมากขึ้น
9. มลภาวะสิ่งแวดล้อมจะมีระดับสูงขึ้น
10. ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม คำนิยมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ศิวิไลซ์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติจะเข้ามามีบทบาทต่อคนไทยมากขึ้น
11. การศึกษาจะมีการกระจายโอกาสมากขึ้น
12. การพัฒนาจะเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้มีงานทำและมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารต่างๆ พบว่า การเกิดภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดจากหลาย ๆ สาเหตุด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุของการเกิดวิกฤตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

1. การขยายและการกระจายรายได้ ยังไม่เป็นธรรม คนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท เป็นสาเหตุ

ที่ทำให้ชาวชนบทห่างไกลเข้าสู่กรุงเทพฯ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

2. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษสิ่งแวดล้อม
3. รัฐบาลหรือกลุ่มผู้นำทางการเมือง หรือเศรษฐกิจยังขาดอุดมการณ์ ขาดความตระหนัก ขาดความเข้าใจถึงความจำเป็นและทิศทางของการพัฒนา ทำให้นโยบายการพัฒนาขาดทิศทาง ขาดความต่อเนื่อง สังคมขาดอุดมการณ์และเจตนาาร่วมกัน
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านชนชั้น สักส่วนองค์ประกอบผลประโยชน์ และอำนาจการต่อรองระหว่างชนชั้นในความสัมพันธ์กับชนชั้นอื่น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ

ปัญหาวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มุ่งสู่สังคมอุตสาหกรรม โดยที่ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการพัฒนา คือ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนส่วนมากที่สุดในสังคม และการกระจายรายได้ที่ยุติธรรม (ปรัชญา เวสารัชช์, 2526) การพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้ช่วยตอบปัญหาการพัฒนาสังคม แต่มีผลในการก่อปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2527) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาของประเทศไทย พบว่า ปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ

1. ปัญหาเด็กและเยาวชน
2. ปัญหายาเสพติด
3. ปัญหาชุมชนแออัด
4. ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ปัญหาอาชญากรรมและอุบัติเหตุบนท้องถนน)
5. ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานสตรี
6. ปัญหาคนพิการ
7. ปัญหาการขาดแคลนบริการสังคม
8. ปัญหาครอบครัว

9. ปัญหาด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ
10. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะผู้วิจัย จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำ "การสำรวจทัศนคติต่อภาวะทางสังคมในเขตเมือง" พบว่า ปัญหาที่ทางรัฐบาลควรที่จะทำการแก้ไขโดยเร่งด่วน คือ

1. ปัญหาอาชญากรรม
2. ปัญหาการว่างงาน
3. ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
4. ปัญหาอาชญากรรม
5. ปัญหาครอบครัว (ความสัมพันธ์ในครอบครัว)
6. ปัญหาสุขภาพจิต
7. ปัญหาสิ่งแวดล้อม (การจราจร ขยะมูลฝอย มลภาวะเบียดเบียน เป็นต้น)

8. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพยาบาล

การจัดการศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประสานงานกับส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสภาการพยาบาลซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพ ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาพยาบาลขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการผลิตพยาบาลและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลทุกสังกัดทั่วประเทศ วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาพยาบาลระยะที่ 7 กล่าวไว้ ดังนี้

1. ผลิตพยาบาลระดับต่าง ๆ ที่มีคุณภาพเพียงพอทั้งในด้านวิชาการ ด้านสังคม มีคุณธรรม และความเป็นผู้นำ ให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของสังคม โดยเน้นการเพิ่มการผลิตพยาบาลระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา
2. พัฒนาสถาบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ ทั้งของรัฐและเอกชนให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นสากลทั้งในด้านการผลิตพยาบาล การวิจัย การบริการวิชาการสังคม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
3. พัฒนาคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพ มีการกระจายโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งมีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

กล่าวได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาการจัดการศึกษาขนาด มุ่งให้บัณฑิตขนาด สามารถให้บริการแก่สังคมอย่างมีคุณภาพ และมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความ กระตือรือร้น ใฝ่รู้ และมีจิตสำนึกในการพัฒนาวิชาชีพ

การจัดการศึกษาขนาดนั้น ในแต่ละสถาบันจะมีโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือก ซึ่ง อาจจะมีรายละเอียดของหลักสูตรแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวกับสภาวะการรับ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จะมีสอดแทรกอยู่ในหมวดวิชาต่าง ๆ มิได้มีการกำหนดเป็นวิชาเฉพาะ

4. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถาบัน

ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถาบัน (College Environment)

Pace และ Stern (อ้างใน รุพันธ์ สมเกื้อ ,2523) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมใน สถาบันไว้ว่า เป็นสิ่งที่บังคับให้ทุกคนในสังคมมหาวิทยาลัยต้องทำ เช่น การกระทำตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่เสริมแรงให้ นักศึกษาเกิดความต้องการที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพได้ ดังนั้น ถ้าสถาบันต้องการที่จะพัฒนา นักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ ทางสถาบันจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ จนเกิดพฤติกรรมที่ต้องการ

Astin (1968) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของสถาบันเป็นสิ่งเร้าที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการ ของนักศึกษา และสามารถที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมของสถาบันได้ โดยการสังเกตพฤติกรรม ของนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันนั้น ๆ

นัยนา อังสันติกุล (2522) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถาบัน หมายถึง การรับรู้ พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานที่หรือลักษณะใด ๆ ในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสังเกตหรือรับรู้ได้ นอก จากนั้น สภาพแวดล้อมในสถาบันยังมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางวิชาการ และอาจก่อให้เกิดผลที่จะ ส่งเสริม หรือขัดขวางความก้าวหน้าของการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะ และทักษะในวิชาชีพที่ คนกำลังเล่าเรียน

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมในสถาบัน หมายถึง ลักษณะบางประการของสถาบันการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของนักศึกษา

นักการอุดมศึกษาได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมของสถาบันที่มีต่อการพัฒนานักศึกษา และได้พัฒนาเครื่องมือประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย คือ แอสติน (Astin, 1970) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่า สภาพแวดล้อมเชิงสิ่งแวดล้อม หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์หรือคุณลักษณะใด ๆ ของสถาบันที่สังเกตได้ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรับรู้ทางด้านประสาทสัมผัสของมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษา สภาพที่เป็นอยู่และสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้สามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีการสังเกตอิสระ ด้วยแนวคิดนี้ทำให้แอสตินพัฒนาแบบสำรวจกิจกรรมมหาวิทยาลัย(The Inventory of College Activities = ICA) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสอบถามนิสิตนักศึกษา เพื่อหาสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อมทั้งหลาย โดยแบ่งสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเป็น 4 ประเภท คือ

1. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเพื่อน (Peer Environment)
2. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหาร (Administrative Environment)
3. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ (Physical Environment)
4. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพห้องเรียน (Classroom Environment)

นอกจากสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้านตามแนวคิดของ Astin แล้ว จากการศึกษา งานวิจัยเรื่องสภาพแวดล้อมในสถาบันของ ศาณี สุวรรณพัฒน์ (2536) และงานวิจัยอื่น ๆ พบว่า กิจกรรมนักศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของนักศึกษาด้วย ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด สภาพแวดล้อมในสถาบันของ ศาณี สุวรรณพัฒน์ มาเป็นแนวทางการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ

1. นโยบายการบริหารกิจการนักศึกษา
2. การจัดกิจกรรมนักศึกษา
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา
4. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเพื่อน

1. นโยบายการบริหารกิจการนักศึกษา

สถาบันการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย การอุดมศึกษาถือเป็นจุดศูนย์กลางของจุดมุ่งหมายทางการเมือง (Ebel, 1985) ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาคุณลักษณะนี้ได้โดยหลักสูตรวิชาพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีประโยชน์ในแง่การส่งเสริมการศึกษาให้สมบูรณ์ ซึ่งสามารถสรุปกิจการนักศึกษาได้ดังนี้ (Frederick, 1959)

1. เป็นการเตรียมตัวนักศึกษา สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมความมีระเบียบวินัยในตนเอง
3. ให้อัธยาศัยการทำงานร่วมกัน
4. เพิ่มพูนความสนใจของนักศึกษาให้กว้างขวางขึ้น
5. ให้สำนึกในการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ
6. พัฒนาความสามารถพิเศษของนักศึกษา
7. ส่งเสริมแรงขับที่เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษา
8. พัฒนาความสามัคคีในสถาบัน

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของกิจการนักศึกษาแล้ว พบว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปรับตัวและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ คลอสเมียร์ (Klausmeier, 1985) กล่าวว่า การเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น ทำให้เกิดการสังคมนुकติภาพ ซึ่งนำไปสู่การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม การควบคุมตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับประเทศไทย พบว่านักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมศึกษาน้อย (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ, 2527) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นลินี กิติเวชกุล (2533) ว่า นิสิตส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมสโมสรนิสิต กิจกรรมฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมฝ่ายวิชาการ ฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมฝ่ายกีฬา นอกจากนี้ ลักษณะกิจกรรมนอกหลักสูตรไม่ส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มและความเป็นตัวของตัวเอง หรือความรู้ที่ร่วมกันได้ร่วมเสีย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2516) นอกจากนี้ ในวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ ยังมีนโยบายของกิจการนักศึกษาที่ไม่ชัดเจน และประเภทของกิจกรรมมีให้เลือกน้อยมาก ซึ่งจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาพยาบาลไม่สนใจการทำกิจกรรมเท่าที่ควร ดังนั้น การที่จะให้นักศึกษาพยาบาลได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของทางสถาบัน จำเป็นต้องกำหนดนโยบายและ

วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และควรที่จะให้นักศึกษาได้มีโอกาสตัดสินใจและกำหนดโครงการต่าง ๆ ตามความต้องการของนักศึกษาเอง

2. การจัดกิจกรรมนักศึกษา

การจัดกิจกรรมนักศึกษามีรูปแบบแตกต่างกันตามยุคสมัย กิจกรรมประเภทส่งเสริมสังคมไทย เริ่มได้รับความสนใจ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมระหว่างสถาบัน รูปแบบของกิจกรรมบางส่วนถูกกระทบโดยการเมือง ความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและหลักการประชาธิปไตย ความรู้สำนึกในการเอาเงินภาษีมาเรียนหนังสือเกิดขึ้น นักศึกษาเริ่มมีความรู้ดีกว่าตนควรจะไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม กิจกรรมจึงเริ่มมุ่งสู่ภายนอก (สุเมย์ สันตฤกษ์ , 2532)

สุจิต บุญบงการ (2532) กล่าวว่า ความสนใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมนักศึกษาจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน และเหตุการณ์วิกฤตในสังคม เช่น ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สภาพบ้านเมืองตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบเผด็จการทหาร ทำให้ประชาชนไม่พอใจและมีการเรียกร้องประชาธิปไตย และมีปัญหาต่าง ๆ เป็นเหตุให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น และกิจกรรมเริ่มมุ่งสู่ภายนอกมากขึ้น และหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เหตุการณ์บ้านเมืองถูกปกครองโดยทหารอีกครั้ง การจัดกิจกรรมนักศึกษายุคชะงักงันเราจนถึงปี พ.ศ.2522 รัฐบาลจึงมีนโยบายให้จัดกิจกรรมนักศึกษา แต่กิจกรรมเพื่อสังคมในช่วงหลังมีน้อยมาก

โดยสรุป การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น เพื่อประโยชน์สำหรับนักศึกษา นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อสถาบันและสังคม ซึ่งในการจัดกิจกรรมนักศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาลนั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลมีการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ทั้งเวรเช้า ป่าด คึก ดังนั้นทางสถาบันการศึกษาพยาบาลควรมีนโยบาย และแนวทางการบริหารที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการจัดกิจกรรมนักศึกษา

8. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา

งานกิจการนักศึกษา มีนโยบายหลัก คือ ให้นักศึกษามีโลกทัศน์กว้าง และมีความสามารถบูรณาการ กิจกรรมนักศึกษากับงานจัดการศึกษา งานบริการวิชาการชุมชน และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่า งานกิจการนักศึกษา มีส่วนอย่างมากในการพัฒนาให้เป็น

คนดี คนเก่ง ทำให้นักศึกษามีจิตสำนึกของการใฝ่รู้และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ดังนั้น การที่ นักศึกษาพยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะช่วยพัฒนาความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น มีลักษณะความเป็น ผู้นำสูงขึ้น มีบุคลิกภาพที่ดีขึ้น นอกจากนั้นยังพบความสัมพันธ์ของปริมาณการร่วมกิจกรรมนอก หลักสูตรกับพัฒนาการของนักศึกษา 6 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะ 2) ด้านทักษะในการตัดสินใจ 3) ด้านทักษะในการทำงานและบริหารงานในองค์การ 4) ด้านท่าบประมาณและบัญชี 5) ด้านระบบ ราชการ 6) ด้านทักษะการจัดทำโครงการ (Bloland, 1987 อ้างใน สุรพงษ์ หุตช,2534)

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ (2527) ได้ศึกษาเรื่องนิสิตนักศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของกิจกรรมในระดับสูงและเข้าร่วมกิจกรรม ในปีหนึ่งเฉลี่ย 1-5 ครั้ง และมีความคิดเห็นจากนักศึกษาว่า กิจกรรมช่วยในการพัฒนาความคิดและมี เหตุผลมากขึ้น พัฒนบุคลิกภาพ รู้จักการเสียดสี และฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง พัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ได้ และยังพบว่าการศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามใน ด้านต่าง ๆ คือ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การคบหาสมาคมกับผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

4. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเพื่อน

สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเพื่อน หมายถึง การรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับ เพื่อนในกลุ่มชั้นเรียนในขณะเดียวกัน หรือจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนานิสิต นักศึกษา กลุ่มเพื่อน (Peer Group) นับว่าเป็นสภาพแวดล้อมในสถาบันที่สำคัญ เพราะนักศึกษา พยายามจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่ง Feldman และ Newcomb (อ้างใน ประขอบ คุปรัตน์,2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเพื่อนที่ดีต่อนิสิต นักศึกษา คือ

1. กลุ่มช่วยเชื่อมโยงระยะเวลาการอยู่ภายในครอบครัวกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง กับระยะเวลา การทำงานในโลกกว้าง ช่วยให้นิสิตนักศึกษามานผ่านพ้นยุควิกฤตต่าง ๆ และทำให้มีอิสระจากบ้านและ ครอบครัวได้
2. กลุ่มสามารถเกื้อหนุนในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน และวิชาการ ได้ในบางโอกาส
3. เพื่อนสามารถให้กำลังใจในเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่สามารถจะหาได้จากคณาจารย์ ชั้นเรียน หรือหลักสูตรที่กำหนดไว้

4. เพื่อให้โอกาสแก่นิสิตนักศึกษา ในการศึกษาการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะกับผู้ที่มิ
ภูมิหลัง ความสนใจ และการฝึกรวมที่ต่างไปจากตน
5. เพื่อนช่วยเสริมคุณค่าภายในกลุ่มให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และยากที่จะเปลี่ยนแปลง
กระตุนความสำนึกทางวิชาการ และเป็นเครื่องทดสอบแนวคิด ประสิทธิภาพใหม่ ๆ
6. กลุ่มช่วยให้มีความมั่นใจ และพอใจในตนเองยิ่งขึ้น ตอบสนองความสนใจของ
นิสิตนักศึกษาที่ไม่ได้รับการตอบสนองทางด้านวิชาการ หรือมีความล้มเหลวทางวิชาการมาแล้ว
7. เพื่อนช่วยฝึกการเข้าสังคม และการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งมีผลทำ
ให้นักศึกษาให้ความช่วยเหลือกัน เมื่อสำเร็จออกไปทำงานแล้ว

จากความสำคัญของกลุ่มเพื่อนที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า กลุ่มเพื่อนที่ดีนั้น จะมีคุณค่าอย่างยิ่ง
สำหรับนิสิตนักศึกษา เพราะช่วยให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยฝึกทักษะทางสังคม ช่วย
เสริมสร้างบุคลิกภาพที่มั่นคง ซึ่ง Astin (1969) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาและอาชีพของ
นักศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษามักจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Chickering
(1974) ที่กล่าวว่า เพื่อนมีอิทธิพลมากในการถ่ายทอดค่านิยม ความรู้สึกรู้สึกคิด ตลอดจนพฤติกรรม
ต่างๆที่พบเห็นสำหรับ Cancell (1976) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมของ
นิสิตนักศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครองและกลุ่มเพื่อน

จากผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพด้านกลุ่มเพื่อนในการทำ
กิจกรรมศึกษานั้น มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของนักศึกษา ด้านการปรับตัว ทักษะการเข้าสังคม แต่
อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านพัฒนาสังคมในนักศึกษาไทยนั้น มีค่อนข้างน้อย ส่วนมาก
มักจะเน้นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน (ศานี สุวรรณพัฒน์ ,2536)

สรุป สภาพแวดล้อมในสถาบันทั้ง 4 ประเภทที่กล่าวมาล้วนมีอิทธิพลต่อการพัฒนา
นักศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้นสถานศึกษาสามารถที่จะจัดสภาพแวดล้อมภายในสถาบันให้มี
ลักษณะที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านความรู้และมีการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตทาง
สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้

5.แนวคิดและทฤษฎีบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพเป็นคำที่นำมาใช้เพื่อบรรยายลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความ หรือการให้ความหมายของบุคลิกภาพที่แน่นอนและตายตัว ซึ่งคำจำกัดความและความหมายที่ใช้กันอยู่ เพียงแต่สะท้อนความสนใจถึงชนิดและพฤติกรรมที่ต้องการ หรือให้ความหมายเป็นด้าน ๆ ไป ซึ่งมีนักการศึกษาและนักจิตวิทยา ได้พยายามให้คำจำกัดความของบุคลิกภาพไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Cattell (1964) เชื่อว่า สถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ คือ ครอบครัว โรงเรียน มา คือ โรงเรียน สถาบันอาชีพ กลุ่มที่บุคคลเป็นสมาชิก ศาสนา พรรคการเมือง และประเทศชาติ

Allport (1965) กล่าวว่า บุคลิกภาพคือลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ที่มีปฏิริยาต่อสิ่งเร้าในสังคม และเป็นคุณสมบัติในการปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น

Hilgard (1967) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ แบบแห่งลักษณะของบุคคลและวิธีการแสดงออกซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับของแต่ละบุคคล

Smith (1968) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากปฏิริยาร่วมกัน (Interaction) ระหว่างพันธุกรรม (Heredity) และสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมอย่างเดียวกันในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันย่อมก่อให้เกิดบุคลิกภาพของบุคคลที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน แม้ว่าบุคคลจะมีพันธุกรรมอย่างเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่ต่างกันได้

Edwards (1969) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ รูปแบบของพฤติกรรมที่อยู่ในแต่ละคน ซึ่งเป็นผลจากปฏิริยาร่วมกันอย่างซับซ้อน ของโครงสร้างของร่างกาย จากประสบการณ์ที่ผ่านมา

Bysensk (1970) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ การกระทำหรือพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลที่ได้รับมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม และเป็นผลของปฏิริยาร่วมกันระหว่างส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ความคิด ลักษณะนิสัย อารมณ์ความรู้สึก และองค์ประกอบด้านร่างกายโดยพิจารณาได้

สองมิติ คือ มิติแรกเป็นมิติบุคคลสัมพันธ์ เป็นการแสดงตัวและการเก็บตัว มิติที่สองเป็นมิติของ อารมณ์

ชม ภูมิภาค (2523) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ การจัดระเบียบของแนวโน้มต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันกัน รวมตลอดถึงพฤติกรรมด้านต่างๆ ของคนเรา แนวโน้มต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมคติ ความรู้และทักษะ ตลอดจนการทำงานของร่างกายส่วนต่าง ๆ ด้วย

สุริพร ฤตนาม (2534) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคลที่ประกอบไปด้วย สติปัญญา จิตใจ อุปนิสัย อารมณ์ และลักษณะทางกาย ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นแสดง พฤติกรรม หรือตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของตนเอง

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทั้งพฤติกรรมที่แสดงให้เห็น ตลอดจน ความรู้ตึกนักคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายใน โดยเป็นผลเนื่องมาจากพันธุกรรม และการเรียนรู้ถึง สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ กัน

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

นักทฤษฎีแต่ละคนมีความเชื่อเกี่ยวกับบุคลิกภาพแตกต่างกันออกไป และแต่ละคนจะ เน้นความสำคัญไปคนละอย่าง จากหนังสือทฤษฎีจิตวิทยาของ อบรม สนิทนาม (2520) สามารถ สรุปกลุ่มนักทฤษฎี ซึ่งมีความเชื่อด້ายคลึงกัน และแตกต่างกันในทฤษฎีบุคลิกภาพไว้ดังนี้

1. กลุ่มนักทฤษฎีที่มีความเชื่อด้านพลังแรงขับ (Dynamic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากแรงขับภายใน บุคคล บุคลิกภาพของบุคคลจะต่างกันเพราะแรงผลักดันภายในที่ต่างกันนั่นเอง บางครั้งก็จะเกิด การขัดแย้งกันเองภายในบุคคล (Conflict) ส่วนบุคคลใดจะใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างไร ก็จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของเขา นักทฤษฎีที่มองบุคลิกภาพในแง่นี้มี Freud

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ เชื่อว่าลักษณะจิตใจของบุคคลสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ Id Ego Super Ego

2. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อในการแยกประเภทของบุคลิกภาพ (Type Theory)

กลุ่มนี้เชื่อว่า บุคลิกภาพของมนุษย์อาจแยกออกเป็นหมู่หรือพวกได้ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ที่สำคัญคือ Jung Sheldon และ Kretchmer

2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung ได้แบ่งไว้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. บุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัว (Introversion) มีลักษณะเด่น คือไม่ชอบสูงส่งกับผู้อื่น ความคิดและการตัดสินใจจะยึดตัวเองเป็นหลัก

ข. บุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว (Extroversion) มีลักษณะเด่น คือ เป็นคนเปิดเผย คุยเก่ง ร่าเริง ปรับตัวได้ดีในสิ่งแวดล้อมชนิดต่าง ๆ

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างของ Sheldon เขามีความเห็นว่ามันขึ้นอยู่กับรูปร่าง ลักษณะของคนนั้น โดยแยกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ก. พวกที่มีรูปร่างอ้วนกลม นุ่ม (Endomorphy)

ข. พวกที่มีรูปร่างสูงใหญ่เต็มไปด้วยกล้ามเนื้อแข็งแรง (Mesomorphy)

ค. พวกที่มีรูปร่างอบบาง (Ectomorphy)

2.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Kretchmer ได้ศึกษาและวางหลักไว้ 4 พวก คือ

ก. พวกที่ร่างกายผอมสูง ตัวยาวแขนยาว ความสูงของร่างกายไม่สมดุลงกับน้ำหนัก (Asthenic Type)

ข. พวกที่มีรูปร่างอ้วน เตี้ย คอใหญ่สั้น กระเพาะอาหารโต (Pyknic Type)

ค. พวกที่มีร่างกายแข็งแรงมาก กล้ามเนื้อเติบโตมาก และส่วนต่างๆของร่างกายเจริญทุกส่วน (Athletic Type)

ง. พวกที่ไม่จัดอยู่ในทั้งสามพวกแรก (Dysplastic Type)

3. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อในการแบ่งบุคลิกภาพตามลักษณะนิสัย (Trait Theory)

กลุ่มนี้มองบุคลิกภาพในแง่ของลักษณะย่อย ๆ หลายลักษณะรวมกัน นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีหลายคน เช่น Allport Guilford และ Cattell

3.1 ทฤษฎีจิตวิทยาของแอดเลอร์ของ Allport ได้แบ่งแยกลักษณะบุคลิกภาพออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

ก. ลักษณะสามัญ (Common Traits) ได้แก่ ลักษณะที่สามารถเปรียบเทียบกันได้กับบุคคลทุกคน เช่น ในเรื่องค่านิยมทางสังคม ศาสนา การเมือง การเศรษฐกิจ

ข. ลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Disposition) ได้แก่ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ และทำให้เรามีบุคลิกภาพต่างกัน แอลพอร์ตได้แยกออกเป็นส่วนตัว ๆ ได้ 3 ส่วน คือ

1. ลักษณะเด่นของบุคคล (Cardinal Traits)
2. ลักษณะร่วมที่หลายคนมีส่วนร่วมกับคนอื่น (Central Traits)
3. ทักษะคิของบุคคลที่มีในการตอบโต้สถานการณ์ต่าง ๆ กัน (Secondary Traits) โดยไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในอดีต หรือความต้องการจากภายนอก

3.2 Guildford แบ่งลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลตามคุณลักษณะ (Trait) ได้ 7 ลักษณะ คือ

3.2.1 ทางด้านความสนใจ (Interests) เป็นความปรารถนาของบุคคล ที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงานด้วยมือ

3.2.2 ทางด้านความต้องการ (Needs) เป็นความปรารถนาที่มีอยู่ชั่วชีวิตของมนุษย์ เช่น ความต้องการการยกย่องนับถือ

3.2.3 ทางด้านทัศนคติ (Attitudes) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของและความคิดเห็น เช่น ทัศนคติต่อการเมือง

3.2.4 ทางด้านความถนัดตามธรรมชาติ (Aptitudes) เป็นเรื่องของความสามารถของบุคคลที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ

3.2.5 ทางด้านสภาพทางอารมณ์ (Temperament) เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2.6 ทางด้านสรีรวิทยา (Physiology) เป็นเรื่องการทำงานของระบบอวัยวะต่าง ๆ เช่น การหายใจ

3.2.7 ทางด้านรูปร่างภายนอก (Morphology) เป็นเรื่องของโครงสร้างหรือรูปร่างของร่างกาย เช่น ความสูง น้ำหนัก

3.3 Cattell ได้จำแนกลักษณะนิสัยของบุคคลออกเป็นหลายแนวทางด้วยกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539) ดังนี้

3.3.1 ลักษณะนิสัยพื้นผิว (Surface traits) คือ ลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏร่วมกันและสังเกตเห็นได้ง่าย อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ไม่คงที่

3.3.2 ลักษณะนิสัยคั่นคอ (Source traits) คือลักษณะนิสัยที่ซ่อนเร้น เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล เป็นลักษณะโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นองค์ประกอบหลักของบุคลิกภาพของบุคคล แบ่งออกเป็น 16 ลักษณะ คือ

1. ขอบสังคม ตรงข้ามกับ เก็บตัว
2. เฉลียวฉลาด ตรงข้ามกับ ปิ๋วญาทึบ
3. ไม่หวั่นไหว ตรงข้ามกับ เจ้าอารมณ์
4. แสดงตัว ตรงข้ามกับ ถ่อมตัว
5. นิ่งเงียบ ตรงข้ามกับ กระตือรือร้น
6. ยึดมั่นในความดี-ชั่ว เกรงครัต ตรงข้ามกับ ไม่ยึดมั่นในความดี-ชั่ว
7. อวดกล้าทำทาส ตรงข้ามกับ เงินอาย
8. ใจแข็ง ตรงข้ามกับ ใจอ่อน
9. ไว้วางใจ ตรงข้ามกับ จีตงสัย
10. ปฏิบัติได้จริง ตรงข้ามกับ ดีแต่ฝัน
11. จริงใจ ตรงไปตรงมา ตรงข้ามกับ มีเล่ห์เหลี่ยม
12. มั่นคง ตรงข้ามกับ รู้สึกผิด
13. เปลี่ยนแปลงแนวทาง แนวคิดใหม่ ตรงข้ามกับ ยึดมั่นสิ่งเดิม ๆ
14. พึ่งความสามารถตนเอง ตรงข้ามกับ พึ่งพาผู้อื่น
15. รู้จักควบคุม ตรงข้ามกับ ไม่มีระเบียบ วินัย
16. ผ่อนคลาย ตรงข้ามกับ ตึงเครียด

4. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นส่วนรวมทั้งร่างกายและจิตใจ (Organismic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เห็นว่า การเข้าใจบุคลิกภาพจำเป็นต้องเข้าใจส่วนรวม ไม่สามารถแยกส่วนได้ ที่เขานับมากก็คือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ (Potential) ที่จะพัฒนาไปได้อย่างดี ถ้าได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ Roger และ Maslow

4.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับคนของโรเจอร์ ได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก. ศูนย์รวมของประสบการณ์ทุกชนิด (Organism) ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล และที่เขาเข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งหมดจะผสมผสานกัน เรียกว่า ฟิโนมินัลฟิลด์ (Phenomenal Field)

ข. ส่วนของอัตราที่รวมความรู้ตึกนิกคิของตัวเราไว้ทั้งหมด (Self) เป็นส่วนหนึ่งของ ฟิโนมินัลฟิลด์ (Phenomenal Field)

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงงใจของ Maslow เชื่อว่ามนุษย์มีแรงผลักดันโดยธรรมชาติที่จะแสวงหาในสิ่งที่ดีงาม ทฤษฎีของเขาได้ย้าว่า ในการตอบสนองของความต้องการต่าง ๆ จะต้องเริ่มจากขั้นต้น คือ ความต้องการทางสรีรวิทยาไปสู่ขั้นสุดท้ายตามลำดับ (ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการเข้าร่วมสังคม ความต้องการได้รับความภาคภูมิใจ และความต้องการเข้าใจและเป็นตัวของตัวเอง) ถ้าความต้องการขั้นต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นสูงจะไม่เกิดขึ้น

5. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพกำเนิดมาจากสังคมสิ่งแวดล้อมของบุคคล (Social Determinants)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม เช่น บ้าน โรงเรียน ชุมชน มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพโดยตรง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ได้แก่ Fromm และ Riesman

5.1 ทฤษฎีของ Fromm เขามีความเชื่อว่าบุคลิกภาพของคนเป็นผลมาจากแรงกดดันของสังคม และวัฒนธรรมมากกว่าพัฒนาการทางร่างกาย เขาแบ่งบุคลิกภาพของคนออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

ก. บุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างเป็นประโยชน์ (Productive)

ข. บุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นประโยชน์ (Nonproductive) มี 4 พวก คือ

1. พวกที่ต้องอาศัยคนอื่นตลอดกาล (Receptive)
2. พวกที่พยายามต่อสู้ บุคริค (Exploitative)
3. พวกที่พยายามสะสมสิ่งต่าง ๆ (Hoarding)
4. พวกที่เปลี่ยนแปลงตัวเองตามสมัยนิยม (Marketing)

5.2 ทฤษฎีของ Riesman แบ่งลักษณะของคนเป็น 3 แบบ ตามพัฒนาการของสังคม คือ

ก. ลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะตามแบบอย่างที่ตั้งคนกำหนด

(Tradition - directed)

ข. ลักษณะของบุคคลที่ทำได้ต่าง ๆ ตามที่ตนกำหนดไว้ (Inner - directed)

ค. ลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นอันดีกับคนอื่น (Other - directed)

แบบทดสอบบุคลิกภาพของแคทเทล

จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีบุคลิกภาพมีหลายกลุ่มด้วยกัน และมีแบบทดสอบบุคลิกภาพให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพที่ ศาณี สุวรรณพัฒน์ (2536) ได้แปลและดัดแปลงมาจากแบบทดสอบบุคลิกภาพของ Cattell "Sixteen Personality Questionnaire 16 PF Form A" แบบทดสอบบุคลิกภาพของ Cattell ฉบับนี้ ได้พัฒนาขึ้นตามทฤษฎีองค์ประกอบ (factor theory) และจัดแบ่งบุคลิกภาพของคนออกเป็นองค์ประกอบ 16 ด้าน และนำไปใช้กับบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป ต่อมาได้มีผู้ทำการศึกษาเพื่อหาความเชื่อมั่น แต่ละองค์ประกอบ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แบบครึ่ง ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .54 - .93 (Kleinmuntz,1967) ซึ่งศาณี สุวรรณพัฒน์ (2536) ได้ใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพของ Cattell แล้วนำไปหาความเที่ยงโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Coefficient of Alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบทดสอบบุคลิกภาพทั้งฉบับเท่ากับ .79 ซึ่งในการวิจัยนี้นำมาใช้เฉพาะข้อคำถามขององค์ประกอบบุคลิกภาพ ที่เป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่ง ศาณี สุวรรณพัฒน์ (2536) ได้ดัดลักษณะด้านความเฉลียวฉลาดออกไป จึงมีองค์ประกอบลักษณะนิสัยด้านละ 6 ข้อ จำนวน 15 องค์ประกอบ รวม 90 ข้อ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 15 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบ A คือ การเข้าสังคม (Outgoing) มีลักษณะนิสัยชอบสมาคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เร็ว สนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีไมตรีจิต เปิดเผย วางตัวตามสบายเป็นของตัวเอง ไว้วางใจตนเองและผู้อื่น ยึดหยุ่นได้ตามกาลเทศะ และให้ความร่วมมือ

2. องค์ประกอบ B คือ ความมั่นคงทางจิตใจ (Emotionally stable) มีลักษณะนิสัยอารมณ์ ใจเย็นมั่นคงแน่วแน่ ควบคุมตนเองได้สงบ หากเผชิญรอกทน ชอบรับความเป็นจริงของชีวิต แก้ปัญหาด้วยเหตุผลและกฎเกณฑ์ของสังคม

3. องค์ประกอบ C คือ การกล้าแสดงออก (Assertive) มีลักษณะนิสัยคือคิด ทำตามใจตน เชื่อมั่นในตัวเอง กล้าทำ มีเสรีในการกระทำ เปิดเผย และกล้าแสดงออก

4. องค์ประกอบ D คือ ความว่าเร็ว (Happy-go-lucky) มีลักษณะว่าเร็วเป็นมิตร ค่อนข้างดี มีอารมณ์ขัน มั่นใจพอใจในตนเอง ช่างพูด สนุกสนาน รู้จักคิดแปลง มีความคิดริเริ่ม มองโลกในแง่ดี และไว้ใจตนเอง
5. องค์ประกอบ E คือ มโนธรรม (Conscientious) มีลักษณะนิสัยขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ มั่นในระเบียบ รอบคอบ รับผิดชอบ สนใจผู้อื่น เป็นคนใฝ่รู้ มีจรรยาบรรณ และรักษาความลับได้
6. องค์ประกอบ F คือ ความกล้าหาญ (Venturesome) มีลักษณะนิสัยกล้าเสี่ยง ชอบพบปะผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น สนใจเพศตรงข้ามมาก ชอบการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตัวเอง เสมอ เปิดเผย กล้าเผชิญ ชอบคิดและทำอะไรใหม่ ๆ
7. องค์ประกอบ G คือ ความอ่อนโยน (Tender-minded) มีลักษณะนิสัยไม่อดทน ฟุ้งฟิง ขาดวุฒิภาวะ ชอบความสวยงาม คิดแต่เรื่องที่ไกลจากตัวเอง ใจอ่อน เมตตา กรุณา และสงสารคนง่าย
8. องค์ประกอบ H คือ ความระแวง (Suspicious) มีลักษณะนิสัยขี้ระแวง อิจฉา ระมัดระวัง ไม่เชื่อใจคนอื่น
9. องค์ประกอบ I คือ การจินตนาการ (Imaginative) มีลักษณะนิสัยไม่ยึดประเพณี ไม่ชอบเหมือนคนอื่น ชอบความสวยงาม ชอบตั้งกฎให้ตนเอง ห่อใจในตัวเอง บางครั้งอารมณ์ไม่ดี โดยไม่มีสาเหตุ สนใจเรื่องที่ต้องใช้ปัญญา
10. องค์ประกอบ J คือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Astute) ลักษณะนิสัยสังคม เก่ง ทันคน พยายามเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ชอบทำนายว่าคนอื่นจะปฏิบัติอย่างไรในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ และช่วยเหลือผู้อื่น
11. องค์ประกอบ K คือ ความวิตกกังวล (Apprehensive) นิสัยกังวล เหนงหงอย ขี้คิด ความรู้สึกไว หือแท้ใจ และเคร่งเครียดเกินไป
12. องค์ประกอบ L คือ ความอิสระเสรี (Experimenting) นิสัยชอบทดลอง เสรีนิยม เป็นนักปฏิรูป ไม่ชอบคนข่มขู่หรือยุติธรรม ค่อนข้างเผด็จการ ชอบวิจารณ์ และชอบการเปลี่ยนแปลง
13. องค์ประกอบ M คือ การพึ่งตนเอง (Self-sufficient) เชื้อมั่นในตนเอง ชอบทำอะไรด้วยตนเอง ยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ชอบทำสิ่งที่คิดประเพณีนิยม หลีกเลี่ยงสิ่งที่คนอื่นอยาก ให้ทำ ชอบอิสระเวลาทำสิ่งต่าง ๆ
14. องค์ประกอบ N คือ การควบคุมอารมณ์ (Controlled) ลักษณะนิสัยมีวินัยในตนเอง จริงจัง ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี เข้าระเบียบ ตัดสินใจเด็ดขาด สงบเยือกเย็น
15. องค์ประกอบ O คือ ความเครียด (Tense) มีปัญหาในการตัดสินใจ ลังเล ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ มีความขัดแย้งในใจสูง

6. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับข่าวสาร (INFORMATION EXPOSURE)

การเปิดรับข่าวสาร หรือการเปิดรับสื่อมวลชน หมายถึง ขอบเขตหรือระดับที่ประชาชนเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร การฟังวิทยุ และการดูโทรทัศน์หรือภาพยนตร์

Lerner (1968) ได้ให้คำจำกัดความการเปิดรับสื่อมวลชนว่า หมายถึง อัตราส่วนของประชาชนที่มีวิทยุ จำนวนจำหน่ายหนังสือพิมพ์ และจำนวนผู้ที่นั่งดูภาพยนตร์ต่อประชาชน 1,000 คน

Rogers และ Sevenning (1969) ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไปอีก โดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นครอบคลุมถึงสื่อห้าประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ เหตุนี้ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนในความหมายของเขาทั้งสอง จึงต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปี และอื่น ๆ

Rogers (1971) ได้กล่าวถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารว่าประกอบด้วย ผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสารเป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวนำข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2. ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Inter Personal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ผู้รับข่าวสารจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและข่าวสารที่แตกต่างกันออกไป โดยมีแรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่งได้มีการเลือกรับสื่อ นั้น ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยพื้นฐานหลายประการ ตามความเห็นของ Merill และ Lowenstein (1971) ดังนี้คือ

1. ความเหงา อันเป็นเหตุผลทางจิตวิทยาโดยตรงที่เชื่อว่า คนเราปกติย่อมไม่ชอบที่จะอยู่ตามลำพัง เนื่องจากเกิดความรู้สึกคับสน วิตกกังวล หวาดกลัว และการเมินเฉย จากสังคมหรือความชอบ และความพยายามที่จะรวมกลุ่ม เพื่อสังสรรค์กับผู้อื่นเท่าที่มีโอกาส ทั้งนี้ หากไม่สามารถที่จะติดต่อสังสรรค์กับบุคคลได้โดยตรง สิ่งที่ดีที่สุดก็คือ การอยู่กับสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารและแท้จริงคนบางส่วนพอใจที่จะอยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าที่จะอยู่กับบุคคล เพราะสื่อมวลชนเป็นเพื่อนแก้เหงา ที่ไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือทางสังคมให้แก่ตนเอง

2. ความอยาก رؤ้อากเห็น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ โดยสื่อประเภทต่างๆ ถือเอาความอยาก رؤ้อากเห็นเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอข่าวสาร ตามปกติแล้วมนุษย์จะอยาก رؤ้อากเห็นในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเองมากที่สุด ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นวัตถุสิ่งของ ความคิด หรือ การกระทำ นอกจากนั้นพฤติกรรมความอยาก رؤ้อากเห็น อาจเป็นความอยาก رؤ้อากเห็นในแง่ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม หรืออาจเป็นผลกระทบต่อผู้อื่น

3. ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง โดยพื้นฐานแล้วมนุษย์เป็นผู้ที่มีความเห็นแก่ตัว ในฐานะที่เป็นผู้รับข่าวสารจึงต้องการแสวงหา และใช้ข่าวสารบางอย่างที่จะทำให้ประโยชน์แก่ตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของคนบรรลุ เพื่อให้ได้ข่าวสารมาเสริมความเด่นให้ตน และเพื่อให้ข่าวสารที่จะช่วยให้ตนเองได้รับความสะดวกสบาย ความปลอดภัย รวมทั้งให้ได้ข่าวสารที่ทำให้ตนเองเกิดความสนุกสนานบันเทิง ข่าวสารเหล่านี้ไม่ว่าจะให้คุณค่าในทางปฏิบัติ ทางจรรโลงจิตใจ หรือแม้แต่ความคิด ก็สามารถหาได้จากสื่อมวลชนและสื่อประเภทอื่น ๆ

4. เป็นลักษณะของสื่อต่าง ๆ โดยทั่ว ๆ ไป ก็นอกจากองค์ประกอบเกี่ยวกับ อายุ เพศ การศึกษา สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือองค์ประกอบที่ไม่สามารถเห็นได้ชัด เช่น ทัศนคติ ความหวัง ความกลัว ฯลฯ เป็นต้น จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อ และสื่อแต่ละอย่างก็มีลักษณะเฉพาะที่ผู้รับข่าวสารแต่ละคนย่อมจะเข้าหาลักษณะเฉพาะบางอย่างจากสื่อ ที่สามารถสนองตอบความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ

ทั้งนี้ จากข้อเท็จจริงที่ว่าในการเลือกรับสื่อและข่าวสารนั้นๆ ของผู้รับข่าวสารมักจะแสวงหาข่าวสารที่จะมาสนับสนุนความคิดเห็นที่มีอยู่ก่อนแล้ว (Preconceptions) รวมทั้งอคติของตนเองอย่างไม่รู้ตัวเสมอ ดังนั้นผู้รับข่าวสารจึงแสวงหาข่าวสารที่สอดคล้องกับท่าทางจิตใจที่มีอยู่ก่อนแล้ว (Predispositions) โดยข่าวสารที่แสวงหาจะไม่เป็นข่าวสารที่ขัดแย้งกับความเชื่อถือของตน ทั้งนี้ ประสิทธิภาพและปรัชญาแห่งชีวิตก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะกำหนดว่าจะเลือกสื่อและข่าวสารประเภทใด

โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้รับสารจะมีพฤติกรรมการเลือกหรือการรับสื่อที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างตามความต้องการของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อม เหตุผลและความจำเป็นของตนเองเกี่ยวกับการเลือกรับสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้ Wilbur Schramm (1954) ได้ให้หลักทั่วไปที่เป็นเหตุผลของการเลือกรับสื่อว่า คนเราย่อมจะเลือกใช้สื่อที่จะใช้ความพยายามน้อยที่สุด (least effect) และได้ประโยชน์ตอบแทนที่ดีที่สุด (promise of reward) ซึ่งหมายความว่า ผู้อ่าน ผู้ดู หรือผู้ฟังจะเลือกรับสื่อที่ตนเองมีความสะดวกที่สุด ในการใช้ความพยายามน้อยที่สุดในการรับสื่อ เนื่องจากมีเหตุจากปัจจัยหลายอย่าง อย่างเช่น ความพร้อม ความสะดวก ค่าใช้จ่าย เวลาที่จะรับสื่อที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล รวมทั้งบทบาทนิสัยและประเพณีนิยม ซึ่งรวมเป็นกิจกรรมที่เป็นพฤติกรรมทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อด้วย

จากที่กล่าวมา พบว่าการสื่อสารมีบทบาทหน้าที่หลักในการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารมีบทบาทในการสร้างเสถียรภาพเนื่องจากการสื่อสารจะช่วยสืบทอดและปลูกฝังค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอยู่ในสังคมนี้ และหากมองอีกด้านหนึ่ง การสื่อสารก็สามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน เพราะการสื่อสารจะเป็นช่องทางที่ทำให้สามารถทำทาสต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ ด้วยการส่งผ่านข่าวสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าแหล่งสารที่มีลักษณะเป็นองค์การและวิชาชีพ

สื่อมวลชนนั้นสามารถมีบทบาทต่าง ๆ ต่อสังคมได้หลายด้าน ดังต่อไปนี้ (กาญจนาพรพรพัฒน์, 2536)

1. บทบาทในการเสนอและถ่ายทอดข่าวสาร ลาสเวอ์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการสื่อสารประการหนึ่งว่า คือ การสอดส่องและรายงานความเคลื่อนไหวและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ข่าวสารที่เป็นประโยชน์จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในแต่ละสังคม
2. บทบาทในการให้ความเห็นและชักจูง (persuasion) สื่อมวลชนนอกจากจะสามารถเสนอและถ่ายทอดข่าวสารและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้รับสารรับทราบแล้ว ในการถ่ายทอดข่าวสารนั้น สื่อมวลชนยังสามารถเสนอความคิดเห็นของคนเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ ให้กับผู้รับสารได้รับทราบไปด้วย

ตามแนวความคิดของนักวิชาการบางกลุ่ม ที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนและการพัฒนา ซึ่งถือว่าประชาชนในสังคมที่กำลังพัฒนามันมีความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมที่ล้าสมัยเป็นอุปสรรค

ต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม จึงจำเป็นต้องทำให้ประชาชน เปลี่ยนมารับเอาความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมใหม่ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมวลชนเห็นว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจการชักจูงโน้มน้าวใจ (persuasive power) อย่างมาก หน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนในการพัฒนาจึงอยู่ที่การชักจูงให้ประชาชนละทิ้ง ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมแบบเก่า แล้วหันมารับเอาความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมใหม่

3. บทบาทในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ วัฒนธรรมทางการเมืองและการเรียนรู้ทางการเมือง สื่อมวลชนที่มีบทบาทในการเป็นตัวการ (agent) ของการเรียนรู้ทางการเมือง เช่นเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา และกลุ่ม เพื่อน ๆ แต่มักจะจัดอยู่ในประเภทตัวการทุติยภูมิ คือ มีอิทธิพลในทางอ้อมและเป็นตัวการที่จะ กอช่วยเสริมการเรียนรู้ที่เริ่มจากระดับครอบครัวและโรงเรียน

ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างมาก เครื่องมือการ สื่อสารมีมากมาย เราสามารถที่จะติดต่อรับข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วโดยใช้โทรสาร โทรศัพท์มือถือ วิทยุติดตามตัว เป็นต้น สังคมปัจจุบันจึงได้ชื่อว่าสังคมข่าวสาร (information society) การที่สื่อมวลชนได้นำเสนอประเด็นปัญหาทางสังคมและการเมือง ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มที่ติดตามข้อมูลข่าวสารมากกว่าประชาชนทั่วไป ย่อมจะมีความรู้ ความเข้าใจในประเด็นปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๘. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพแวดล้อมในสถาบัน

บานชื่น บุญประเสริฐ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน ตามการรับรู้ของ ครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูสังคมศึกษาจำนวน 359 คน จากโรงเรียน มัธยมศึกษา 74 โรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติค่อนข้างน้อย เน้นจุดประสงค์ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูส่วนใหญ่เน้นจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อการค้าทางชีวิตค่อนข้างน้อย 3) การจัดกิจกรรมร่วมกับ

ชุมชน เน้นจุดประสงค์ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ทั้ง 3 กิจกรรมนั้น การวัดและการประเมินผลโดยเน้นความรู้ความเข้าใจ 4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมคือ การขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย ขาดความสนใจและความร่วมมือของนักเรียน และขาดการสนับสนุนและร่วมมือจากผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน

Goldsen (1960) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของนิสิตนักศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทัศนคติที่ศึกษาในครั้งนี้ หมายถึง ความคิดเห็นต่อการศึกษามหาวิทยาลัย การเลือกอาชีพ การดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของชาย และ หญิง การเมือง เศรษฐกิจ และความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบว่าความคิดเห็นดังกล่าวเปลี่ยนแปลงหรือไม่ จากการศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย จำนวน 11 แห่ง ในอเมริกาจำนวนนักศึกษา 2975 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มหนึ่งอย่างไม่เป็นทางการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยระยะยาว ตั้งแต่การศึกษาเพิ่งเข้าศึกษาจนกระทั่งเรียนปีสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อทัศนคตินักศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา

Hill (1978) ศึกษาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยฟลอริดาแอตแลนติก(Florida Atlantic University) ในทัศนของอาจารย์และนักศึกษา โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (CUES) เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในด้านนักศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับสถาบันตามลักษณะต่างๆ จากสูงไปหาค่า คือ นักศึกษาเป็นผู้ไม่หาความรู้ (Scholarship) นักศึกษาเป็นผู้ที่มีระเบียบแบบแผนและปฏิบัติตัวได้เหมาะสม (propriety) นักศึกษา รู้จัก ตระหนักและสำนึกในหน้าที่ของตนเอง (awareness) นักศึกษามีการช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกัน มีความสามัคคีรักหมู่คณะ (community) และนักศึกษาสามารถที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติจริงได้ (practicality)

Abrahamowicz Deniel (1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา และความสัมพันธ์กับการรับรู้ของนักศึกษาต่อสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และความพึงพอใจกับมหาวิทยาลัย” ได้มีการศึกษาจำนวนมากมาชี้ให้เห็นว่านักศึกษาที่ฝึกฝนและมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย ได้มีการเรียนรู้และพัฒนาการมากกว่านักศึกษาที่ไม่ฝึกฝนและมีส่วนร่วม การวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ การฝึกฝนและเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาและองค์การ กับการรับรู้ของ

นักศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ความพึงพอใจและการฝึกฝึกับมหาวิทยาลัยทั้งหมด กลุ่มตัวอย่าง 343 คน คัดเลือกจากนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทอเลโด ซึ่งลงทะเบียนเรียนในระหว่างฤดูหนาวปี 1985 การศึกษาเปรียบเทียบกับนักศึกษา 151 คน ที่เป็นสมาชิกองค์การนักศึกษา และ 162 คนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การนักศึกษา ใช้แบบสอบถามประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย (The College Student Experience Questionnaire) ของ Pace (1983) การวิเคราะห์โดยทดสอบค่าที และโคตแคร์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษาที่เป็นสมาชิกองค์การนักศึกษาได้คะแนนสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การ อย่างมีนัยสำคัญในทั้งหมด 14 ลักษณะและดัชนีความพึงพอใจเป็น 20 ใน 21 และ 3 ใน 8 ของแบบวัดสภาพแวดล้อม จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา จะทำให้เกิดผลที่มีคุณค่าสำหรับการศึกษาต่อไป

มุกติภาพของนักศึกษา

ยูพิน ดันดิชนทรัพย์ (2521) ได้ศึกษามุกติภาพของนักศึกษาพยาบาลกับนักศึกษาหญิงในคณะอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาพยาบาล นักศึกษาแพทย์ นักศึกษาทันตแพทย์ นักศึกษาเภสัช นักศึกษาพยาบาลสาธารณสุข นักศึกษากายภาพบำบัด และนักศึกษาเทคนิคการแพทย์ จำนวน 181 คน โดยใช้แบบสำรวจมุกติภาพ ซี ที โอ ฉบับภาษาไทยเป็นเครื่องมือ ผลปรากฏว่า

1. มุกติภาพของนักศึกษาพยาบาลกับนักศึกษากลุ่มอื่น ๆ มีความแตกต่างกัน 11 ลักษณะ คือ ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การควบคุมตนเอง ความอดทน การสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ลักษณะที่พบในคนส่วนมาก สัมฤทธิผลที่เกิดจากการเป็นตัวของตัวเอง ประสิทธิภาพทางสมอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความมีลักษณะของหญิง ความรับผิดชอบ และการเจริญวัยทางสังคม

2. มุกติภาพของนักศึกษาพยาบาลต่ำกว่ามุกติภาพของนักศึกษาแพทย์ 5 ลักษณะ คือ ด้านความรับผิดชอบ การเจริญวัยทางสังคม ลักษณะที่พบในคนส่วนมาก ความอดทน และสัมฤทธิผลที่เกิดจากการเป็นตัวของตัวเอง

3. บุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลต่ำกว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาทันตแพทย์ 6 ลักษณะ คือ ด้านความรับผิดชอบ ความอดทน การมีอำนาจเหนือผู้อื่น สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเป็นตัวของตัวเอง ประสิทธิภาพทางสมอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น .
4. บุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลแตกต่างจากบุคลิกภาพของนักศึกษาเภสัช 2 ลักษณะ สูงกว่า 1 ลักษณะ คือ การสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ต่ำกว่า 1 ลักษณะ คือ ด้านความรับผิดชอบ
5. บุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลต่ำกว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลสาธารณสุข 6 ลักษณะ คือ ด้านความรับผิดชอบ ความอดทน ลักษณะที่พบในคนส่วนมาก สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเป็นตัวของตัวเอง ประสิทธิภาพทางสมอง และการเจริญวัยทางสังคม
6. บุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลแตกต่างจากบุคลิกภาพของนักศึกษากายภาพบำบัด 2 ลักษณะ สูงกว่า 1 ลักษณะ คือ ด้านความมีลักษณะเป็นหญิง ต่ำกว่า 1 ลักษณะ คือ ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น
7. บุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลสูงกว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาเทคนิคการแพทย์ 1 ลักษณะ คือ ด้านความมีลักษณะเป็นหญิง

ศานี สุวรรณวัฒน์ (2536) ได้ทำการศึกษา " การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางสังคม และการเมืองของนิสิตนักศึกษา เกี่ยวกับภาวะวิกฤตในประเทศไทย" ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตนักศึกษามีระดับการรับรู้ทางสังคมและการเมืองค่อนข้างสูง แต่การตอบสนองต่อวิกฤตทางสังคมและการเมืองค่อนข้างต่ำ บุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ทางสังคมและการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังบ่งชี้ว่า ตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้ที่มีระดับการรับรู้ทางสังคม และการเมืองสูง และต่ำ ได้แก่ บุคลิกภาพด้าน มโนธรรม การเข้าสังคม การควบคุมอารมณ์ สถานการณ์ด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

Medison (1985) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยมีส่วนทำให้นักศึกษามีบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไป คือ เนื้อหาวิชาที่เรียน นิสิตนักศึกษาจะมีพฤติกรรมและบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปตาม

วิชาที่เรียน อิทธิพลของเพื่อนก็มีผลทำให้บุคลิกภาพของนักศึกษาเปลี่ยนไปด้วย นอกจากนี้วัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา เช่น การแต่งกาย บุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอนก็มีผลต่อบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาเช่นกัน

พฤติกรรมการรับข่าวสาร

เสรี วงษ์มณฑา (2521) ได้ศึกษาเรื่องความคิดทางการเมืองของนักศึกษาไทย 640 คน จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2520 ผลการวิจัยพบว่า การที่นักศึกษาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ และโทรทัศน์นั้น มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ทางด้านการเมือง ยิ่งคนที่ให้ความสนใจและรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากเท่าใดก็จะมีแนวโน้มรับรู้ถึงความสำคัญของการเมืองมากตามไปด้วย

อัจฉรวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2528) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับการพัฒนาลักษณะสมัยใหม่ของเยาวชนในเขตเมืองและชนบทพบว่า เยาวชนที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำมีแนวโน้มการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำ และเยาวชนไม่ว่าจะอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท ก็ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการเปิดรับสื่อมวลชน และเยาวชนไม่ว่าจะเพศชายหรือหญิง ก็ไม่มีความแตกต่างในเรื่องของการเปิดรับสื่อมวลชนเช่นกัน นอกจากนี้ พบว่าเยาวชนเพศชายมีแนวโน้มจะมีลักษณะสมัยใหม่มากกว่าเยาวชนเพศหญิง และเยาวชนที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะสมัยใหม่สูง ในทางตรงกันข้ามเยาวชนที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะสมัยใหม่ต่ำ

พงษ์ศรี บุญสุวรรณ (2532) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา วิทยาลัยครุนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มที่เปิดรับข่าวสารมาก เปิดรับข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ มากกว่านิตยสาร ข่าวที่เปิดรับมากได้แก่ข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง นักศึกษากลุ่มที่มีการเปิดรับข่าวสารน้อย เปิดรับข่าวสารจากนิตยสารมากกว่าสื่อชนิดอื่น ข่าวที่เปิดรับได้แก่ ข่าวที่เกี่ยวกับบุคคล องค์กร สถาบันการเมือง นักศึกษากลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก ร่วมกิจกรรมการชักชวนผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด ร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด นอกจากนั้น นักศึกษาชายและหญิงเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

บุญลือ คชเสนีย์ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ ความตระหนักของประชาชนในท้องที่ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล : ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ อายุ ลักษณะการประกอบอาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระดับรายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น และพฤติกรรมการรับข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ประชาชนในเกาะเสม็ด จำนวน 96 คน เก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเลในระดับสูง โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีความรู้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และมีพฤติกรรมการรับข่าวสารในระดับปานกลาง ผู้ที่มีพฤติกรรมการรับข่าวสารที่แตกต่างกันจะมีความตระหนักแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

รศริน ฤทธิ์โรจน์ (2539) ได้ทำการศึกษาความรู้และเจตคติของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 สังกัดกระทรวงกลาโหม เกี่ยวกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และเจตคติของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 สังกัดกระทรวงกลาโหม เกี่ยวกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และปัจจัยสถานที่ศึกษา ภูมิสำเนา และคะแนนสะสม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 สังกัดกระทรวงกลาโหม มีความรู้เรื่องปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ความรู้ของนักศึกษาขึ้นอยู่กับสถานที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่ขึ้นอยู่กับภูมิสำเนา และคะแนนเฉลี่ยสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Berkowitz และ Luterman (1968) ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กับกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ จำนวน 766 คน ในมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน โดยเปรียบเทียบระหว่างชนชั้นกลาง และชนชั้นกรรมกร พบว่า ชนชั้นกลางมีความรับผิดชอบสูงกว่าชนชั้นกรรมกร และความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษา อายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อความรับผิดชอบต่อสังคม เพศหญิงมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Chebat (1986) ศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม อำนางการควบคุม และชนชั้นทางสังคม เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอำนางการควบคุม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดย

ใช้แบบวัดอำนาจการควบคุมภายในและภายนอกของ Rotter และแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของ Berkowitz และ Luteran พบว่ามีความสัมพันธ์สูงระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม และอำนาจการควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ โดยคนที่ได้คะแนนอำนาจการควบคุมปานกลางจะมีคะแนนความรับผิดชอบสูงที่สุด ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์กับชั้นทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยชั้นทางสังคมสูงมีคะแนนความรับผิดชอบสูงกว่า และพบว่า อาชุนีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

